

Sygn. akt III C 509/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 31 marca 2017 roku

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie III Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Ewa Dietkow

Protokolant: protokolant sądowy Anna Banasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 31 marca 2017 roku w Warszawie

sprawy z powództwa Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G.

przeciwko K. F., M. F.

o zapłatę

I. oddala powództwo;

II. zasądza od Banku (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w G. na rzecz K. F., M. F. solidarnie kwotę 14.400,00 PLN (czternaście tysięcy czterysta złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu.

III C 509/16

UZASADNIENIE

W pozwie nadanym 5 marca 2016 roku powód Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w G. wniósł w postępowaniu nakazowym o zasądzenie solidarnie od pozwanych K. F. i M. F. należność główną w kwocie 91.627,74 CHF, odsetki w kwocie 3.256,79 CHF, dalsze odsetki od kapitału tj. od 91.627,74 CHF wynoszące 10,98% w skali roku od dnia 24 lutego 2016 roku do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem że Bank nie może domagać się odsetek za opóźnienie przekraczających wysokość maksymalnych odsetek za opóźnienie (czyli na dzień wystawienia wyciągu nie przekraczających 14,00%), kwotę opłat i prowizji 24,00 CHF wraz z kosztami postępowania nakazowego.

Sąd rozpoznał sprawę z pominięciem przepisów o postępowaniu nakazowym i postępowaniu upominawczym – zarządzenie k. 24.

Pozwani K. F. i M. F. wnosili o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Pozwani zawarli z (...) Bank Spółką Akcyjną z siedzibą w G. 4 lipca 2007 roku umowę nr (...) kredytu w kwocie 239.698,55 PLN indeksowanego kursem CHF – dowód – umowa k. 10-14. Umowa została przygotowana bez udziału pozwanych i bez negocjacji z nimi jakichkolwiek postanowień umowy 29 czerwca 2007 roku – dowód – umowa k. 10, 14, zeznania pozwanych k. 154. Zgodnie z treścią umowy w dniu wypłaty kredytu saldo ma być wyrażone w walucie do której indeksowany jest kredyt według kursu kupna waluty do której indeksowany jest kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedazy dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. – dowód - § 1 ust.1 k. 10. Do dyspozycji kredytobiorców bank pozostawił kwotę 232.743,00 PLN przeznaczoną na pokrycie części ceny budowy samodzielnego lokalu mieszkalnego nr (...) o powierzchni 44,08 m⁽²⁾, położonego w J. ul. (...), realizowanego przez

(...) S.A. w W., kwota kredytu miała być wykorzystana w transzach w terminach i kwotach określonych w załączniku do umowy – dowód - § 1 i 3 umowy k. 10-10verte. W myśl umowy spłata kredytu z odsetkami nastąpi w 360 równych miesięcznych ratach – dowód - § 1 ust. 4 k. 10. Rozliczenie każdej wpłaty dokonanej przez kredytobiorcę będzie następować według kursu sprzedaży waluty do której jest indeksowany kredyt, podanego w Tabeli kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. obowiązującego w dniu wpływu środków do Banku – dowód - § 10 ust. 6 umowy k. 12. Do wyliczenia kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez (...) Bank S.A. stosuje się kursy złotego do danych walut ogłoszone w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowane o marżę kupna sprzedaży (...) Bank S.A. – dowód - § 17 ust. 4 umowy k. 13verte. Obowiązujące w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku określane są przez Bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane są w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej ((...)) - dowód - § 17 ust. 5 umowy k. 13verte. Pozwani zawarli umowę w ten sposób, że podpisali gotowy formularz przygotowany przez doradcę inwestycyjnego, który informował pozwanych, że taka umowa jest dla nich korzystna – dowód – zeznania pozwanych k. 154. Pozwani nie potrafili prawidłowo ustalić kursów kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez (...) Bank S.A., liczyli według średniego kursu z dnia dokonywania przelewu, a w razie niedopłaty płacili podawaną im przez pracownika banku różnicę – dowód – zeznania pozwanej k. 154. Połączenie w trybie art. 492 § 1 pkt 1 k.s.h. przez przeniesienie całego majątku (...) Bank S.A. na powoda nastąpiło 27 października 2009 roku – dowód – treść ksiąg rejestrowych k. 7verte. Pozwani w 2012 roku przeżywali trudności finansowe ze względu na chorobę syna i konieczność zaprzestania świadczenia pracy przez pozwaną, co spowodowało zawarcie umowy z powodem o restrukturyzacji ich zobowiązania – okoliczność przyznana k. 154. W rodzinie pozwanych stałe zatrudnienie ma pozwany, którego wynagrodzenie za pracę wynosi ok. 2.200,00 PLN netto miesięcznie, pozwana pracuje dorywczo jako opiekunka do dzieci i otrzymuje ok. 1.200,00 PLN miesięcznie – okoliczności przyznane k. 154. Od 2014 roku pozwani spłacają kredyt po około 1.000,00 PLN miesięcznie z raty, która według obliczeń pozwanych wynosi około 1.600-1.700,00 PLN miesięcznie – dowód – zeznania pozwanej k. 154. Pozwani zawiadomili powoda w 2011 roku o aktualnych danych adresowych – elektroniczna korespondencja z powodem k. 33. Pozwani w latach 2014-2015 występowali trzykrotnie o zawieszenie rat kapitałowych na 24 miesiące uzasadniając to brakiem stałego zatrudnienia pozwanej, na co powód nie wyraził zgody – bezsporne, elektroniczna korespondencja z powodem k. 33, pismo powoda k. 107, 108. Powód przesłał pozwanemu a nieaktualny adres 10 września 2015 roku wypowiedzenie umowy kredytu i wezwanie do zapłaty, do pozwanej tego samego dnia na adres zamieszkania, pozwani nie odebrali przesyłek – dowód – wypowiedzenie k. 16, 18, koperty k. 17, 19. Powód w pozwie wskazał nieaktualne adresy pozwanych – dowód – pozew k. 2.

Sąd Okręgowy dokonał następującej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego:

Pozwani nie kwestionowali zawarcia z poprzednikiem prawnym powoda umowy kredytu 4 lipca 2007 roku. Zakwestionowali ważność postanowień umowy dotyczących indeksowania kredytu. Podkreślili swoją trudną sytuację finansową i brak współpracy ze strony powoda. Sąd dał wiarę zeznaniom pozwanych. Z zestawienia wpłat złożonego przez powoda, obejmującego okres do 11 sierpnia 2016 roku wynika, że pozwani wpłacali systematycznie różne kwoty tytułem spłaty kredytu. Tak jak zeznali pozwani, starali się systematycznie dokonywać spłat, choć nie były to pełne raty.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Podstawą roszczenia powoda jest umowa kredytu nr (...) zawarta z pozwanymi 4 lipca 2007 roku.

Umowa kredytu bankowego jest umową nazwaną (art. 69 ustawy z 29 sierpnia 1997 roku Prawo bankowe [tekst jedn. Dz. U. z 2016 roku poz. 1988]). W art. 69 ust. 2 Prawa bankowego wskazano obligatoryjne postanowienia umowy bankowej. Nie wszystkie z tych elementów stanowią oczywiście essentialia negotii umowy kredytowej. Elementów konstrukcyjnych tej umowy poszukiwać należy w treści art. 69 ust. 1 Prawa bankowego, zgodnie z którym „bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych”, a „kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej (...) i zwrotu wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty”. Oznacza to, że - używając syntetycznej formuły - bank zobowiązuje

się do wydania określonej sumy pieniężnej, a kredytobiorca - do zwrotu wykorzystanej sumy kredytu i zapłacenia odsetek kapitałowych. Zawarta przez strony 4 lipca 2007 roku „umowa kredytu” jest umową kredytu indeksowanego. Bank wydaje (udostępnia) kredytobiorcy określoną sumę kredytową w złotych, przy czym jej wysokość jest określana (indeksowana) według kursu danej waluty (np. frank) w dniu wydania (indeksowanie do waluty obcej po cenie kupna). Ustalenie takie następuje też w celu określenia wysokości rat kredytowych, do których kredytobiorca będzie zobowiązany w okresie trwania stosunku kredytowego. W dniu płatności konkretnych rat rata taka jest przeliczana zgodnie z umową na złote stosownie do kursu danej waluty (np. frank), tj. po kursie jej sprzedaży kontrahentowi banku. Zasadniczą funkcją indeksacji walutowej w umowie kredytu bankowego jest ustalenie i utrzymywanie wartości świadczeń w czasie. W tym znaczeniu można mówić o waloryzacyjnym celu wspomnianej indeksacji. Klauzula przewidująca tzw. spread walutowy (różnica między ceną kupna, a ceną sprzedaży waluty) tworzy właśnie wspomniany mechanizm, mający na celu realizację funkcji waloryzacyjnej w związku z indeksacją kredytu hipotecznego. Nie przesądza natomiast samej struktury, istoty i sekwencji świadczeń stron w ramach umowy kredytu bankowego (indeksowanego). W orzecznictwie Sądu Najwyższego zwrócono uwagę na to, że umowna klauzula waloryzacyjna nie jest objęta wyłączeniem zawartym w art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c.. Klauzula taka nie określa bowiem bezpośrednio świadczenia głównego, a wprowadza jedynie umowny reżim jego podwyższenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2015 r., I CSK 257/14,).

To, że strony zawarły umowę kredytu bankowego indeksowanego nie oznacza, że zawarte w niej postanowienia umowne kształtują w sposób wiążący stosunek prawny między nimi. Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. klauzule umowne naruszające interesy konsumenta mogą zostać wyeliminowane z obrotu prawnego. Niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które nie zostały uzgodnione indywidualnie z konsumentem, a kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nieuzgodnione są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. Charakter niedozwolonych postanowień w myśl tego przepisu mają klauzule indeksacyjne zawarte w § 1 ust. 1, § 10 ust. 7 oraz w § 17, szczególnie w ust. 4 oraz ust. 5. Mechanizm przeliczeniowy zawarty w tych postanowieniach umowy kształtując prawa i obowiązki pozwanych rażąco narusza ich interesy. Brak jest zrozumiałego, czytelnego sposobu ustalania kursu wymiany walut wskazanego w Tabeli kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez (...) Bank S.A. Najlepszą ilustracją tych trudności jest to, że pozwani samodzielnie nie potrafili prawidłowo ustalić tego kursu, liczyli według średniego kursu z dnia dokonywania przelewu, a w razie niedopłaty dopłacali podawaną im przez pracownika różnicę. Jak bowiem konsument mógł sam wyliczyć kurs kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielonych przez (...) Bank S.A. z zastosowaniem kursu złotego do CHF ogłoszonego w tabeli kursów średnich NBP w danym dniu roboczym skorygowany o marżę kupna/sprzedaży (...) Bank S.A.. Nie mógł także oczekiwać rozliczenia w obowiązujących w danym dniu roboczym kursy kupna/sprzedaży dla kredytów hipotecznych udzielanych przez (...) Bank S.A. walut zawartych w ofercie Banku, a określane przez Bank po godz. 15:00 poprzedniego dnia roboczego i wywieszane w siedzibie Banku oraz publikowane na stronie internetowej. To nie konsumentowi, a powodowi znane są wszystkie parametry pozwalające określić poziom spłacanej raty kredytowej w odpowiednim czasie. Bank nie tylko zna średni kurs NBP (z dnia poprzedniego i obecny), ale i tworzy dziennie zmieniające się własne tabele kursów i sam określa to, jaka tabela kursów będzie obowiązująca w chwili dokonania spłaty raty kredytu przez kredytobiorcę. Tymczasem w odniesieniu do średniego kursu walut NBP (tzw. fixingu) wiedza kontrahenta banku ma już charakter „historyczny”, ponieważ może on poznać jedynie fixing z dnia poprzedzającego spłatę kredytu. O poziomie zadłużenia ratalnego (i to już spłaconego) konsument dowiaduje się więc post factum, gdyż dowiaduje się jak w przypadku pozwanych o niedopłacie. Ten stan rzeczy oznacza wyraźną nierówność informacyjną obu stron. Szczegółowy sposób określenia kursu (odpowiedni algorytm) Bank zachował dla siebie. Tymczasem w treści kwestionowanej klauzuli pozostawia się dla konsumenta elementy pozwalające tylko w przybliżeniu określić aktualny poziom zadłużenia ratalnego (fixing wczorajszy, niepewność odnośnie do zastosowanej przez Bank własnej tabeli kursów walut w zależności od chwili dokonania spłaty kredytu). Wspomniany czynnik informacyjny może być istotny przy wyższych różnicach kursów walut, bowiem kwestia dodatkowego obciążenia kontrahenta (wzrostu wartości wykorzystanej w złotych kwoty kredytu w stosunku do waluty obcej) w sposób zasadniczy wpływa na jego sytuację w stosunku kredytowym. Nie zmienia tej sytuacji okoliczność zaproponowania pozwanym przez powoda możliwości spłaty kredytu w walucie obcej.

Ponadto brak szczegółowych elementów pozwalających także kredytobiorcy na określenie i weryfikację wysokości kursu waluty obcej tworzy istotną niejasność co do tego, na ile stosowany przez Bank tzw. spread walutowy spełnia wyłącznie funkcję waloryzacyjną, a na ile pozwala także na osiągnięcie przez Bank dodatkowego wynagrodzenia, obok innych „klasycznych” jego postaci, tj. odsetek kapitałowych i prowizji.

W konsekwencji należy stwierdzić, że postanowienia umowne zawarte w § 1 ust. 1, § 10 ust. 7 oraz w § 17, szczególnie w ust. 4 oraz ust. 5 umowy kredytu zawartej 4 lipca 2007 roku kształtują prawa i obowiązki pozwanych w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają ich interesy, są nieważne - art. 385¹ § 1 zdanie pierwsze k.c..

Ustawą z 29 lipca 2011 roku dokonana została nowelizacja Prawa bankowego, między innymi w art. 69 przez dodanie w ust. 2 po pkt 4 pkt 4a. Ustawodawca zobowiązał do zamieszczenia w umowie o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż polska szczegółowych zasad określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Z chwilą wejścia w życie tej ustawy - z dniem 26 sierpnia 2011 roku pozwany względem powoda co do niespłaconych jeszcze rat służyło roszczenie o stosowną zmianę umowy, aby czyniła ona zadość postanowieniom art. 69 ust. 2 pkt 4a Prawa bankowego, tj. w sposób szczegółowy regulowała sposób i zasady określania kursu wymiany waluty, do której są denominowane raty kapitałowo-odsetkowe kredytu pozwanych. Powód sam powinien zaproponować pozwanym taką zmianę umowy. Żadna ze stron z takimi żądaniem nie występowała.

Bez względu na zmianę przepisów, postanowienia umowy zawarte w § 1 ust. 1, § 10 ust. 7 oraz w § 17, szczególnie w ust. 4 oraz ust. 5 są niewiążące strony i nieważne. Pozostałe postanowienia umowy pozostają ważne. Umowa stron nie zawiera w sposób szczegółowy zasad określania kursu wymiany waluty, do której są indeksowane raty kapitałowo-odsetkowe kredytu pozwanych, a zatem pozwani tak jak czynią to każdego miesiąca sami obliczają kurs kupna/sprzedaży z zastosowaniem kursu złotego do CHF ogłoszonego w tabeli kursów średnich NBP i spłacają raty kredytu. Brak było zatem podstaw do wypowiedzenia umowy przez powoda. Powód nie mógł stwierdzić niedotrzymania terminów zapłaty stosownie do § 12 ust. 8 umowy, gdyż pozwani płacili kolejne raty co miesiąc, tak jak je obliczali. Powodowi zatem nie służy przeciwko pozwanym roszczenie o zapłatę całego niespłaconego kredytu w CHF wraz z zaległymi odsetkami, odsetkami za opóźnienie i prowizjami. Pozwani w przeciwieństwie do innych kredytobiorców starają się płacić nawet niepełne raty kredytu, ale w każdym miesiącu i mimo trudnej sytuacji finansowej rodziny. Niepełne, gdyż liczą je sami bez postanowień umowy i z uwzględnieniem posiadanych zasobów finansowych.

Mniej istotnym zarzutem i ważnym tylko gdyby uznać, że były podstawy zgodnie z umową do jej wypowiedzenia, jest zarzut pozwanych o niedoręczeniu wypowiedzenia. Powód ma do dyspozycji dane adresowe pozwanych, a zarówno nieskuteczne wypowiedzenie, jak i pozew w sprawie polecał doręczać na nieaktualne adresy pozwanych. Świadczy to o lekceważeniu pozwanych przez powoda. Dokonanie wypowiedzenia umowy przez powoda w tych warunkach należałoby uznać za nadużycie prawa podmiotowego i roszczeniu powoda odmówić udzielenia ochrony prawnej - art. 5 k.c.. Klauzula generalna zawarta w tym przepisie wskazuje na niedopuszczalność czynienia ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny z zasadami współzycia społecznego i ma na celu zapobieżenie stosowaniu prawa w sposób, który prowadzi do skutków nie akceptowalnych z aksjologicznego punktu widzenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 1997 roku, II CKN 118/97, OSP 1998, z. 1, poz. 3, wyrok Sądu Najwyższego z 3 lutego 1998 roku, I CKN 459/97). Powód nie tylko nie wprowadził do umowy stron z 4 lipca 2007 roku szczegółowych zasad indeksowania kredytu, przez co nie postąpił uczciwie, ale stale żądał rat kredytu obliczanych według sobie tylko znanych reguł. Postanowienia umowne dotyczące takiego obliczania wysokości raty kredytu Sąd uznał za abuzywne. Nie jest to etyczne, uczciwe postępowanie powoda i nie jest godne ochrony. Powód naruszył także zasady współzycia społecznego, przez które należy rozumieć nie udzielenie pozwanym pomocy w sytuacji utraty pracy przez pozwanych i leczenia chorego dziecka. Pozwani płacili „każdą wolną złotówkę” na poczet rat, a mimo to byli traktowani przez powoda jak nieuczciwi dłużnicy unikający płacenia zobowiązań w ogóle.

To wszystko mając na uwadze Sąd orzekł jak w wyroku.

Powód przegrał proces i jest zobowiązany do zwrotu na żądanie pozwanych poniesionych przez nich kosztów procesu stosownie do treści art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. Na koszty te składa opłata za czynności radcy prawnego w wysokości stawki minimalnej określonej w § 1 pkt 1 i § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 roku poz. 1804). Pozwani byli reprezentowani przez tego samego radcę prawnego i zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2007 roku, III CZP 130/06 Monitor Prawniczy 2007/21, str. 1197 Sąd przyznał zwrot kosztów w wysokości odpowiadającej wynagrodzeniu jednego pełnomocnika.